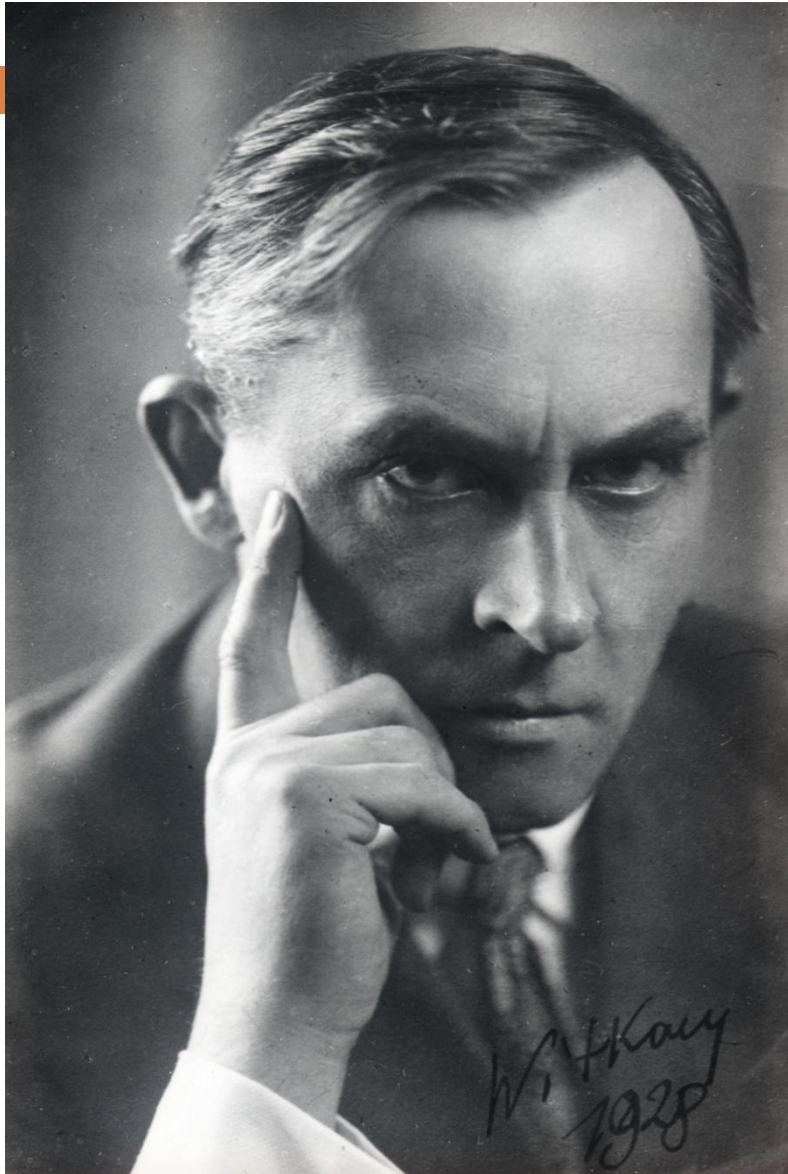

AWANGARDA W MALARSTWIE

Witkacy i Picasso

Witkacy – Stanisław Ignacy Witkiewicz

- Syn dwojga artystów – malarza i muzycki, urodzony w Warszawie, trzymany do chrztu w Zakopanem przez Helenę Modrzejewską – ikonę polskiego teatru – i Sabatę, podhalańskiego górala i gawędziarza, wyrósł na postać niezwykle barwną, a przy okazji kontrowersyjną. Już jako dziecko stykał się z artystami, nic więc dziwnego, że i dla siebie wybrał ciekawą, choć niełatwą drogę sztuki. Całe życie poszukiwał artystycznego absolutu, który nazywał „czystą formą”. Szukał jej z równym zapałem w malarstwie, jak literaturze.
- Był cenionym malarzem i chętnie wystawianym dramaturgiem. Niezwykle barwna osobowość, ekscentryczne zachowania i poglądy, a przy tym swoista „moda na Witkacego”, uczyniły go jednym z najważniejszych aktorów życia artystycznego i towarzyskiego przedwojennej Polski. Brał udział w I wojnie światowej jako żołnierz i oficer, choć nigdy potem nie opowiadał o swoich wojennych przygodach. Był też świadkiem wybuchu rewolucji w Rosji i rozpoczęcia II wojny światowej. Przez lata prorokował inwazję cywilizacji azjatyckiej na Europę, kiedy więc dowiedział się o wkroczeniu wojsk sowieckich do Polski we wrześniu 1939 r., popełnił samobójstwo.

Pablo Picasso

- ❑ Cudowne dziecko, które odrzuciło nazwisko swojego ojca,
- ❑ admirator sztuki podejrzany o kradzież *Mona Lisy*,
- ❑ patron balu polskich artystów,
- ❑ milioner w dziurawych butach,
- ❑ zakochany mężczyzna, który dla swojej wybranki wziął ślub w cerkwi.
- ❑ jeden z największych malarzy XX wieku, rzeźbiarz, ceramik, twórca dekoracji teatralnych, ale też nietuzinkowa osobowość o magnetycznym spojrzeniu;
- ❑ twórca kubizmu w malarstwie

Witkacy i Picasso - podobieństwa

- artyści należą do tego samego pokolenia (urodzeni w latach 80. XIX w.);
- przynależność pokoleniowa decyduje o złożoności drogi twórczej (np. jako artyści zaczynają swoją przygodę ze sztuką w obliczu kryzysu sztuki realistycznej/mimetycznej początku XX w.);
- fascynacją estetyką kubistyczną (w przypadku obydwu artystów istotnym etapem życia stał się pobyt w Paryżu, dzięki któremu zetknęli się z awangardowymi nurtami estetycznymi);
- znaczenie sztuki/kultury pierwotnej dla ewolucji poglądów na sztukę współczesną (np. twórczość obydwóch artystów świadczy o fascynacji sztuką pierwotną, która pod względem formalnym wydaje im się alternatywą dla sztuki Europy);
- nowatorski stosunek do tradycyjnych tematów ikonograficznych sztuki Europy (świadczy o tym m.in. związek Panien z Awinionu Picassa z klasycznym tematem „trzech gracji” czy temat kuszenia św. Antoniego, wielokrotnie pojawiający się w twórczości Witkacego);
- wszechstronność artystyczna (np. obydwaj poza malarstwem zajmowali się innymi dziedzinami sztuki).

Teoria Czystej Formy

- celem sztuki jest odkrycie dziwności istnienia indywiduum w masie ludzi;
- sztuka jako antidotum na zbydlęcenie człowieka;
- dzieło sztuki ma wywoływać przeżycie Tajemnicy Istnienia;
- niemimetyczny charakter sztuki jako warunek pozwalający na jej oddziaływanie metafizyczne;
- dzieło sztuki jako struktura formalna, dziwność formy ważna, a nie treść.

Kuszenie świętego Antoniego Witkacy

Kuszenie św. Antoniego

- Według tradycji kusicielem św. Antoniego był szatan, który podsuwał pustelnikowi różne pokusy. Na obrazie Stanisława Ignacego Witkiewicza bohater – znajdujący się blisko pięknej kobiety – wskazuje na symboliczną walkę człowieka z samym sobą. Św. Antoni staje się metaforą mężczyzny, który próbuje nie ulec urokowi kobiety fatalnej. U Witkacego szatan nie odgrywa tak dużej roli, pojawia się na obrazie bardziej podobny do człowieka niż do demona i tylko obserwuje rozgrywającą się scenę. To św. Antoni – symboliczny mężczyzna kuszony przez kobietę (młodopolski mizoginizm, obwiniający kobiety o zło istniejące w świecie) – bez „pomocy” szatana podejmuje próbę zrozumienia własnych instynktów i walkę z nimi.
- Postać w prawym górnym rogu obrazu to pastuszek walczący z bykiem, co można interpretować jako symbol odwiecznej walki człowieka z sobą samym, a także próbę uwolnienia się od pokus. W lewym dolnym rogu widoczny jest diabeł, który zgodnie z tradycją chrześcijańską jest sprawcą zła i głównym kusicielem człowieka. Witkacy wskazuje dwa źródła pokus: wewnętrzną, tkwiącą w człowieku (motyw pastuszek), oraz zewnętrzną (diabeł). Malarz prowokuje odbiorcę nieoczywistością przedstawienia (deformacja), odejściem od realizmu (groteska) i racjonalnej psychologii (fantastyka, surrealizm). Za pomocą tych środków wyrazu prowadzi odbiorcę do „metafizycznego zdziwienia”, co powinno zmusić go do podjęcia refleksji na temat kondycji człowieka w świecie.

Ekspresjonizm :

- wyrazistość i deformacja przedstawienia (wyraźne linie, zniekształcone sylwetki ludzi);
- emocjonalność wyrazu (dynamika obrazu);
- operowanie linią falistą (np. suknia kobiety, sylwetki zwierząt, pagórki);
- kontrasty barwne (barwy ciemne i jasne; wyraziste, mocne kolory – czerwony, żółty, pomarańczowy, zielony, niebieski, fioletowy);
- subiektywizm przedstawienia (bliski krytyce dialog z tradycją).

Guernica Pablo Picasso

Elementy kubizmu - *Guernica*

W postaci zrozpaczonej matki trzymającej zwłoki zabitego dziecka (nawiązanie do motywu piety) po lewej stronie obrazu widać następujące elementy techniki kubizmu:

- odrzucenie mimetyzmu (np. nienaturalnie długa szyja kobiety, nieproporcjonalnie duża głowa dziecka);
- uproszczenie kształtów do wybranych form geometrycznych (dominują trójkąty);
- deformacja kształtów (np. zgeometryzowane piersi kobiety, nienaturalne palce u rąk);
- ukazanie pojęciowych sensów świata (pieta jako symbol rozpacz, bólu będącego skutkiem irracjonalnego szaleństwa wojny);
- odrzucenie perspektywy;
- monumentalizm postaci (rozpacz kobiety budzi szacunek i współczucie; pojawia się patos).

Uniwersalnym przesłaniem *Guerniki* jest protest przeciwko przemocy, nienawiści, okrucieństwu, zbrodni, cierpieniu niewinnych ofiar. Malarz chce ukazać absurd wojny i bezsensownej destrukcji.

Kuszenie św. Antoniego Witkacego

- zdeformowany krajobraz górski,
- przestrzeń otwarta (ograniczona tłem stanowiącym przez niebo i płaszczyznę gór, morze i łąkę),
- dynamizm przedstawienia przestrzeni
- przemyślana kompozycja przestrzeni (np. centralne miejsce zajmuje łąka i drzewo z tajemniczymi owocami, przestrzeń symetrycznie ograniczona przez polną drogę oraz linię brzegową).

zdarzenie określa tytuł obrazu (kuszenie pustelnika),– obraz wpisuje się w chrześcijańską tradycję ikonograficzną (np. portrety świętych)

- św. Antoni (w ujęciu artysty ukazany został jako lubieżny starzec; jego wzrok zdradza ukryte myśli świętego, który ulega tajemniczemu pięknemu kobiecie
- święty jako kusiciel
- kobieta (zamknięte oczy sugerują, że jest nieobecna, obojętnie traktuje świętego, jej wygląd zdradza cechy demoniczne, a suknia przypomina ogon syreny),
- człowiek z bykiem (linię horyzontu ograniczają dwie grupy pasterskie: w jednej człowiek zmagają się z siłą wołu, w drugiej człowiek dominuje nad siłą zwierzęcia – jeśli byka utożsamimy z instynktem biologicznym, to te dwie grupy odzwierciedlają sytuację, w jakiej znalazł się święty),
- tajemnicze postaci zwierząt i demonów (elementy tradycji ikonograficznej zgodnej z legendą św. Antoniego).

Ekspresjonizm – wyrazistość, deformacja, emocjonalność, linia falista, kontrasty barwne.

między dziełami zachodzą podobieństwa na poziomie rozwiązań artystycznych (awangardowy nurt sztuki XX w.),

- nierealistyczność (postawa antymimetyczna),
- emocjonalność/ekspresyjność wypowiedzi malarskiej,
- liczne nawiązania do europejskiej tradycji ikonograficznej (np. antycznej, średniowiecznej i modernistycznej).

Guernica Picassa

- zdeformowany pejzaż miejski (obraz zbombardowanego miasta),– krajobraz ograniczony przez bryły budynków,
- przestrzeń zamknięta (klaustrofobiczna)
- wewnątrz budynku (piwnica, w której ukrywają się cywile),
- przestrzeń pozbawiona cech charakterystycznych (np. stylizowana na scenę teatralną).

–tytuł wskazuje na miasto, które w czasie wojny domowej w Hiszpanii zostało zbombardowane przez lotnictwo niemieckie i włoskie– obraz nawiązuje do nurtu malarstwa batalistycznego (bohaterami sceny artysta uczynił anonimowych mieszkańców miasta).

- zwierzęta: byk i koń (odczytanie znaczenia tych postaci umożliwia wskazówka artysty, podkreślającego symboliczne znaczenie tych zwierząt: byk – brutalność, koń – ludzkość),
- zdeformowane postaci ludzi (ciała ludzi tworzą złożoną strukturę, ich twarze wyrażają gwałtowne emocje i uczucia, powyginane ciała i ekspresyjne gesty stają się odpowiednikiem krzyku),
- postaci ludzi i zwierząt tworzą figurę trójkąta, co pozwala odnaleźć podobieństwa między sceną a kompozycją antycznych frontonów budowli (tympanonów),
- wygląd niektórych postaci wskazuje na ich związki z estetyką antyczną (np. kubizm jako sposób nawiązania do formy antycznej rzeźby),
- bohaterowie są zapatrzeni w postać byka.

Kubizm – deformacja, brak perspektywy, przenikające się bryły i figury geometryczne, pokazywanie różnych stron obiektu równocześnie, motyw maski afrykańskiej.